

*Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут*

Кафедра теорії та історії держави і права

Сворак С. Д.

ОСНОВИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Методичні вказівки для самостійної роботи для студентів спеціальності 281
Публічне управління та адміністрування денної форми навчання

**Івано - Франківськ
2022 р.**

Проф., д.ю.н. Сворак С.Д.

Основи держави і права України: для студентів спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування денної форми навчання. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2022.

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 01 вересня 2022 р.)

Затверджено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 18 жовтня 2022 р.)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ.**

1.	Правосвідомість, правова культура та правова поведінка
2.	Господарське право України
3.	Основи житлового права України
4.	Екологічне право та земельне право України та їх інститути
5.	Основи права про соціальний захист та охорону здоров'я в Україні
6.	Правоохоронна та правозахисна діяльність в Україні

РОЗДІЛ 3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1. **ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Осови держави і права України ” є формою правової освіти студентів неюридичних спеціальностей. Це зумовлено низкою чинників: по-перше, необхідністю сформувати у студентів належний рівень правосвідомості; по-друге, потребою в оволодінні ними практичними навичками застосування чинного законодавства України; по-третє, необхідністю виробити у студентів вміння аналізувати наявні в Україні правові явища, державно — правову дійсність та правові процеси.

Студенти повинні усвідомлювати роль права, його функції і завдання, місце серед інших соціальних інструментів, знати свої права, свободи і обов’язки, розуміти механізм, межі та способи їх реалізації. Це сприятиме не лише подоланню правового нігілізму, а й стимулюватиме процес демократичних перетворень, які відбуваються в Україні. Лише правосвідома особистість здатна активно включитися в цей процес.

Вибіркова навчальна дисципліна “ Осови держави і права України ” включає в себе теоретичну частину (лекційний курс) і практичну частину (практичні заняття). Практичні заняття покликані забезпечити глибше освоєння матеріалу, вміння реалізовувати положення законодавства в конкретних життєвих ситуаціях. У зв’язку з цим кожне заняття включає в себе розгляд теоретичних питань та вирішення практичних задач, що формулюють у студентів розуміння процесу реалізації правових норм на практиці.

РОЗДІЛ 2.

ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ З САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів покликана охопити ті теми та питання, які не охоплюються обсягом годин, відведених на семінарські та практичні заняття. В процесі самостійної роботи студенти повинні навчитись самостійно опрацьовувати нормативно-правові акти та юридичну літературу, навчитись самостійно аналізувати зміст окремих статей нормативно-правових актів.

Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється викладачем у формі винесення тем, що подані на самостійне опрацювання, на контрольну письмову роботу, у формі виконання та подальшого захисту рефератів, а також у формі підсумкового контролю (винесення цих тем на залік чи іспит) тощо.

ТЕМА 1. ПРАВОСВІДОМІСТЬ, ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ПРАВОВА ПОВЕДІНКА

Поняття та види правосвідомості та правової культури. Засоби підвищення правосвідомості та правової культури. Форми правового виховання. Поняття, ознаки та види правової поведінки. Поняття та види правомірної поведінки. Поняття та ознаки протиправної поведінки. Характерні ознаки правосвідомості: а) правосвідомість є однією з форм суспільної свідомості та вкупі з політичною, моральною, філософською, іншими формами свідомості відображає суспільне буття; б) правосвідомість містить поняття, уявлення, судження, почуття, емоції, концепції, теорії, програми; в) правосвідомість обумовлена соціально-економічним устроєм конкретного суспільства, рівнем розвитку його

загальної культури; г) ідеологічні елементи правосвідомості виступають головними елементами правової культури та правового виховання.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що побудова демократичної, соціальної, правової держави і відповідного громадянського суспільства неможлива без підвищення рівня правової свідомості та правової культури всього населення країни. В умовах економічної кризи, соціальної невлаштованості населення, росту злочинності та криміналізації суспільства певного значення набуває робота з підвищення рівня правосвідомості та правової культури населення України. З цих позицій теоретичний розгляд і осмислення понять, структури і видів правосвідомості та правової культури, форм і методів формування у кожної людини цих правових якостей слід вважати дуже актуальною проблемою.

При самостійному опрацюванні матеріалу необхідно засвоїти, що правосвідомість є специфічною формою суспільної свідомості, системою відображення правової дійсності у поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях людей про право, місце та роль права у забезпеченні свободи особи, інших загальнолюдських цінностей. Це особливий елемент дійсності. Головна риса, що притаманна правосвідомості та ставить її на особливе місце серед всіх явищ правової дійсності, передбачає те, що вона, так би мовити, "чиста", хоча й специфічна (за предметом і деякими іншими особливостями) форма суспільної свідомості. Перебуває вона в одному "РЯДУ" у прямій взаємодії з іншими формами суспільної свідомості, такими як мораль, політична, філософська та інші форми свідомості і наділена усіма якостями та характеристиками, властивими суспільній свідомості взагалі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття та види правосвідомості та правової культури.
2. Засоби підвищення правосвідомості та правової культури.

3. Форми правового виховання.
4. Поняття, ознаки та види правової поведінки.
5. Поняття та види правомірної поведінки.
6. Поняття та ознаки протиправної поведінки.

Термінологічне завдання: правосвідомість; протиправна поведінка; проступок; правова культура.

Контрольні запитання:

1. Які види правосвідомості та правової культури Вам відомі?
2. Назвіть форми правового виховання?
3. Поняття, та види правової поведінки?
4. Ознаки правової поведінки?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О.

- Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
9. Жуковський А., Субтельний О. Нариси історії України / Ред. Я. Грицак, О Романів. — Львів, 1992.
10. Зайцев О.Л. Основи правознавства. — Харків, 1998.
11. Загальна теорія держави і права. / За ред. В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 1997. — 320 с.
12. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.

ТЕМА 2. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Джерела господарського права. Загальнотеоретична характеристика Господарського кодексу України. Реєстрація суб'єктів господарської діяльності. Ліцензування та патентування окремих видів господарської діяльності. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств. Об'єднання підприємств. Громадянин як суб'єкт господарювання. Галузі та види господарської діяльності. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що особливістю господарської діяльності є її безперервний розвиток, поява нових форм здійснення господарської діяльності тощо. Постійна зміна та прийняття нових нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність та визначають порядок й необхідні умови для здійснення окремих видів господарської діяльності, обумовлюють необхідність вивчення загальних вимог до господарювання, а також деталізації особливостей здійснення певних видів господарської діяльності.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що

господарська діяльність базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Засади ринкової економіки передбачають повну господарську самостійність підприємств та фізичних осіб - підприємців, що вступають в різноманітні виробничі, господарські та інші зв'язки. Ці суспільні відносини (між суб'єктами господарювання, а також між ними і державними та іншими органами) потребують правового регулювання.

Загальні засади здійснення господарської діяльності закріплені у Конституції України, Господарському та Цивільному кодексах України. Однак видів господарської діяльності досить багато, тому неможливо всі правові вимоги щодо господарювання об'єднати в один кодифікований акт. У зв'язку з цим для вивчення дисципліни "Господарське право України" необхідне опанування великої кількості нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Джерела господарського права.
2. Загальнотеоретична характеристика Господарського кодексу України.
3. Реєстрація суб'єктів господарської діяльності.
4. Ліцензування та патентування окремих видів господарської діяльності.
5. Підприємство як організаційна форма господарювання. Види підприємств. Об'єднання підприємств.
6. Громадянин як суб'єкт господарювання.
7. Галузі та види господарської діяльності.
8. Зовнішньоекономічна діяльність. Спеціальні (вільні) економічні зони.
9. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Термінологічне завдання: господарське право; господарська діяльність, суб'єкт господарської діяльності; правопорушення; економічна зона.

Контрольні запитання:

1. Які галузі господарської діяльності?
2. Назвіть види господарської діяльності?
3. Хто виступає суб'єктом господарювання?
4. Як здійснюється об'єднання підприємств?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.

9. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодїй та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
10. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодїй А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 3. ОСНОВИ ЖИТЛОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Загальна характеристика Житлового кодексу України. Право громадян на житло і форми його реалізації. Договір найму житлового приміщення. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що **житлове право України** - це сукупність правових норм, що регулюють житлові правовідносини між громадянами та громадян з державними і громадськими організаціями у процесі реалізації конституційного права людини і громадянина на житло. Правове регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі вирішення житлових питань, забезпечується комплексною галуззю права, котра охоплює норми цивільного, адміністративного, земельного, господарського, сімейного та інших спеціальних галузей права, об'єднання і кодифікація яких утворили нову галузь — житлове право.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що предметом правового регулювання житлового права України є правовідносини, що виникають у процесі: реалізації права на житло; надання людині і громадянину жилих приміщень у користування; користування людиною жилим приміщенням; управління житловим фондом; експлуатації

та охорони житлового фонду; капітального та поточного будівництва житла; виключення з житлового фонду жилих будинків і приміщень, що не придатні для проживання; розгляду житлових спорів та ін.

Житлові правовідносини виникають, змінюються і припиняються відносно вже готового жилого будинку чи іншого приміщення, придатного для проживання людини. Вони неоднорідні; більшість із них мають майновий характер, складаються у сфері розподілу й користування житлом. Усі вищезазначені житлові правовідносини регулюються системою норм житлових нормативно-правових актів, що складають житлове законодавство України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Загальна характеристика Житлового кодексу України. Право громадян на житло і форми його реалізації.
2. Договір найму житлового приміщення.
3. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду.

Термінологічне завдання: договір найму житлового приміщення; приватизація, державний житловий фонд; фонд житлово-будівельних кооперативів; приватний житловий фонд.

Контрольні запитання:

1. Яка система нормативно-правових актів, що регулюють житлові відносини в Україні
2. Основними завданнями житлового законодавства є?
3. Коли прийнято Житловий кодекс України?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома,

- М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
  3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
  4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
  5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
  6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
  7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
  8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
  9. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодїй та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
  10. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодїй А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.

ТЕМА 4. ЕКОЛОГІЧНЕ ТА ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЇХ ІНСТИТУТИ

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права та обов'язки громадян. Права та обов'язки власників природних ресурсів і природо користувачів. Червона книга України. Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що **екологічне право** - це система правових норм і принципів, якими регулюються та охороняються суспільні відносини щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів (екологічні правовідносини). **Земельне право** - це галузь права, що регулює та охороняє земельні відносини з метою забезпечення раціонального використання земель, створення умов для підвищення ефективності цього процесу, охорони прав організацій і громадян як землевласників і землекористувачів.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що предметом екологічного права є нормативно врегульовані суспільні екологічні відносини, щодо охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів. Метод екологічного права - комплексний і являє собою комбінацію методів підгалузей права, які становлять його систему. Систему екологічного права складають екологічні норми, принципи та інститути.

Предметом правового регулювання земельного права є відносини з володіння, користування та розпорядження земельними ресурсами, а також їх охорони та раціонального використання. Земельне право - комплексна галузь права України, оскільки її основу складають норми цивільного права, органічно пов'язані з нормами адміністративного й екологічного права.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища
2. Екологічні права та обов'язки громадян. Права та обов'язки власників природних ресурсів і природо користувачів. Червона книга України.
3. Загальна характеристика Земельного кодексу України. Право власності на землю. Оренда землі. Порядок вирішення земельних спорів.

Термінологічне завдання: природний ресурс; державна власність; інститут екологічного права; використання та охорона земель.

Контрольні запитання:

1. Які повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів?
2. Як здійснюється реалізація державної політики в галузі використання та охорони земель?
3. Що означає поєднання раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів?
4. Який комплексний підхід до природокористування і охорони природи?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.

4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
9. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
10. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
11. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посіб. для юрид. вузів і факультетів. — К.: “Вентурі”, 1996.

ТЕМА 5. ОСНОВИ ПРАВА ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ОХОРОНУ ЗДОРОВ’Я НАСЕЛЕННЯ

Поняття соціального забезпечення та соціального страхування. Види пенсій за законодавством України. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист ветеранів праці т інших громадян похилого віку. Види соціальної допомоги сім’ям з дітьми. Юридичні гарантії права на охорону здоров’я.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що Конституція України закріплює право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх на випадок повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Одним з елементів соціального захисту громадян є соціальне забезпечення.

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що пенсія — основний вид соціального забезпечення непрацездатних громадян. Порядок призначення і виплати пенсій встановлений Законом України.

Велику увагу держава приділяє державній підтримці багатодітних сімей. Правове регулювання цього виду соціального забезпечення здійснюється нормативно правовими актами щодо державної допомоги сім'ям з дітьми, які визначають види державної допомоги сім'ям з дітьми і коло осіб, які мають право претендувати на отримання цієї допомоги.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття соціального забезпечення та соціального страхування. Види пенсій за законодавством України
2. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист ветеранів праці та інших громадян похилого віку. Види соціальної допомоги сім'ям з дітьми.
3. Юридичні гарантії права на охорону здоров'я.

Термінологічне завдання: пенсія; державна власність; державна допомога; соціальний захист.

Контрольні запитання:

1. Який соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи?
2. Які юридичні гарантії права на охорону здоров'я?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. – 583 с.
5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
9. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодїй та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.

10. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
11. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Навч посіб В С Ковальський (кер. авт кол.), В. Т Білоус, С Е. Демський та ін., Відп ред. Я. Кондратьєв. — К. Юрінком Інтер, 2002. — 320 с.

ТЕМА 6. ПРАВООХОРОННА ТА ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Поняття та система правоохоронних, правозахисних органів в Україні. Правовий статус Національної поліції. Правовий статус Служби безпеки України. Поняття оперативно-розшукової діяльності. Прокуратура України, її повноваження, юстиція України. Місце адвокатури у захисті прав людини. Нотаріат в Україні.

Самостійне вивчення даної теми слід розпочати з того, що одне з чільних місць у різноманітній та багатоплановій діяльності держави займає виконання завдань із захисту прав і свобод людини, охорони прав та законних інтересів державних і недержавних організацій, боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями. Цей різновид державної діяльності в юридичному аспекті отримав найменування "правоохоронна діяльність", а заклади, що її здійснюють, — "правоохоронні органи".

При самостійному опрацюванні матеріалу, доцільно зрозуміти, що У Законі України "Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів" подано перелік правоохоронних органів, до яких, зокрема, належать: — органи прокуратури; — органи внутрішніх справ; — органи служби безпеки; — митні органи; — органи охорони державного кордону; — органи й установи виконання покарань; — органи державної податкової служби; —

органи державної контрольно-ревізійної служби; — інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ:

1. Поняття та система правоохоронних, правозахисних органів в Україні
2. Правовий статус Національної поліції. Правовий статус Служби безпеки України. Поняття оперативно-розшукової діяльності. Прокуратура України, її повноваження.
3. Юстиція України. Місце адвокатури у захисті прав людини. Нотаріат в Україні.

Термінологічне завдання: правоохоронні органи; правозахисні органи; адвокатська діяльність, нотаріус; прокурор; соціальний захист.

Контрольні запитання:

1. Який правовий статус поліції?
2. Система правоохоронних органів України?
3. Яке місце адвокатури у захисті прав людини?

Література:

1. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д.Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. – Львів : «Магнолія 2006», 2016. – 467 с.
2. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред.. В.І. Борисової. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 264 с
3. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. – 576 с.
4. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2018. –

583 с.

5. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 – 592 с.
6. Адміністративне право: Навч. пос. /О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2018. – 536 с.
7. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
8. Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
9. Правознавство: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. — К.: “Юрінком Інтер”, 2000. — 704 с.
10. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова.— К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
11. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України. Навч посіб В С Ковальський (кер. авт кол.), В. Т Білоус, С Е. Демський та ін., Відп ред. Я Кондратьєв. — К. Юрінком Інтер, 2002. — 320 с.

РОЗДІЛ 3.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НОРМАТИВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. — К.: Україна, 1991. — 8 с.
2. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. — 1991. — № 38. — Ст. 502.

3. Декларація прав національностей України: Прийнята Верховною Радою України 1 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 799.
4. Бюджетний кодекс України.
5. Господарський кодекс України.
6. Господарський процесуальний кодекс України.
7. Житловий кодекс України.
8. Земельний кодекс України.
9. Кримінальний кодекс України.
10. Кримінально-процесуальний кодекс України.
11. Кодекс законів про працю України.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
13. Кодекс адміністративного судочинства України.
14. Сімейний кодекс України.
15. Цивільний кодекс України.
16. Цивільний процесуальний кодекс України.

МОНОГРАФІЧНА ЛІТЕРАТУРА:

17. Пилипенко П.Д. Основи правознавства / П.Д. Пилипенко, Н.М. Хома, М.С. Кельман. — Львів : «Магнолія 2006», 2016. — 467 с.
18. Сімейне право України / [Гопанчук В.С., Жилянська І.В., Палінчак Н.М. та ін.] ; під ред. В.І. Борисової. — К. : Юрінком Інтер, 2016. — 264 с
19. Мельник М.І. «Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність». - К.: «Атіка», 2019. — 576 с.
20. Основи держави і права України: Підручник / За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. — К.: Знання, 2018. — 583 с.
21. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2018 — 592 с.
22. Адміністративне право: Навч. пос. / О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. — К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова

- єдність», 2018. – 536 с.
- 23.Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
- 24.Правознавство: Навч. посіб. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред. С.В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2018. – 350 с.
25. Довідник з прав людини. — К., 1995.
26. Жуковський А., Субтельний О. Нариси історії України / Ред. Я. Грицак, О Романів. — Львів, 1992.
27. Зайцев О.Л. Основи правознавства. — Харків, 1998.
28. Загальна теорія держави і права. / За ред. В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 1997. — 320 с.
29. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: ЦУЛ, 2007.-328 с.
30. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник. — К., 1999.
31. Коментар до Конституції України. Інститут законодавства Верховної Ради України. — 2-е вид., випр. і допов. — К., 1998. — 412 с.
32. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.
33. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. — К.. Юрінком Інтер, 2000. — 304 с
34. Колодій А М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні Підручник / За ред. Я Ю Кондратьєва. — К. Юрінком Інтер, 2003. — 464 с.
35. Констан Б. Об узурпации. / О свободе. Антология западноевропейской классической либеральной мысли. — М.: Наука, 1995. — 204 с.
36. Конституція незалежної України У 3 кн — Кн 1 Документи, коментарі, статті. — К., 1995.
37. Конституційні акти України 1917—1920 Невідомі конституції України. - К., 1992.
- 38.Конституційне право України / За ред. В. Ф. Погорілка. — К., 1999.

39. Конституційне право України (вид. 2-ге: переробл. і доповн.). / За ред. проф. В.Ф. Погорілка. — К., 2000. — 734 с.
40. Конституційне право України: Підручник для вищих навч. закладів / За ред. Ю. М. Тодики, В. С Журавського. — К., 2002.
41. Конституційне право України: Підручник для юрид. спец, вузів / За ред. В. Ф. Погорілка. — 4-те вид. — К., 2003.
42. Конституція України: Наук. - практ. коментар / Голова редкол. В. Я. Тацій та ін. — Х.; К., 2003.
43. Конституція України — основа подальшого розвитку законодавства. — К., 1997.
44. Конституція України — Основний Закон суспільства, держави, людини: Наук.-метод. рекомендації. — К., 1998.
45. Костюченко О. А. Конституційне право України: Навч. — метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни. — К., 2001.
46. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навч. посіб. — К., 2001.
47. Кравченко В. В. Конституційне право України у визначеннях та схемах: Навч. посіб. — К., 2002.
48. Кравченко В. В., Сербан Ф. І. Конституційне право України (тематичний словник термінів та визначень). — К., 1996.
49. Котюк В.О. Теорія права. — К.: Вентурі, 1996.
50. Марченко М.Н. Проблемы теории государства и права. — М., 2001.
51. Михайленко А.Г. Основы государства и права. — К.: “Фемина”, 1994.
52. Муніципальне право України: Підручник / В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін. / За ред. В. Ф Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
53. Правознавство: Підручник/ Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С., Колодій А.М. (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова, А. М. Колодія — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 752 с.
54. Правознавство. Навчальний посібник/За аг.ред. П.Д. Пилипенка. 3-те вид. стереотипне – Львів. : «Новий світ-2000»., 2010.-512с.